

EESTI KUNSTIAKADEEMIA
Kunstikultuuri teaduskond
Muinsuskaitse ja konserveerimise osakond

Tanel Tamme

KUNDRO-ALTPERE TALUKOMPLEKSI TEHNILISE SEISUKORRA HINNANG

Audevälja küla, Padise vald, Harju maakond

2016/2017 õppeaasta
Arhitektuuri konserveerimise ja restaureerimise täiendkoolituskursuse lõputöö

Tallinn 2017

Autorideklaratsioon

Kinnitan, et olen koostanud antud lõputöö iseseisvalt ning seda ei ole kellegi teise poolt varem kaitsmisele esitatud.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on töös viidatud.

„.....” mail 2017. a.

.....
(allkiri)

Töö vastab kehtivatele nõuetele ja lubatud kaitsmisele:

„.....” mail 2017. a.

.....

Kaitstud hindele:

.....

„.....” mail 2017. a.

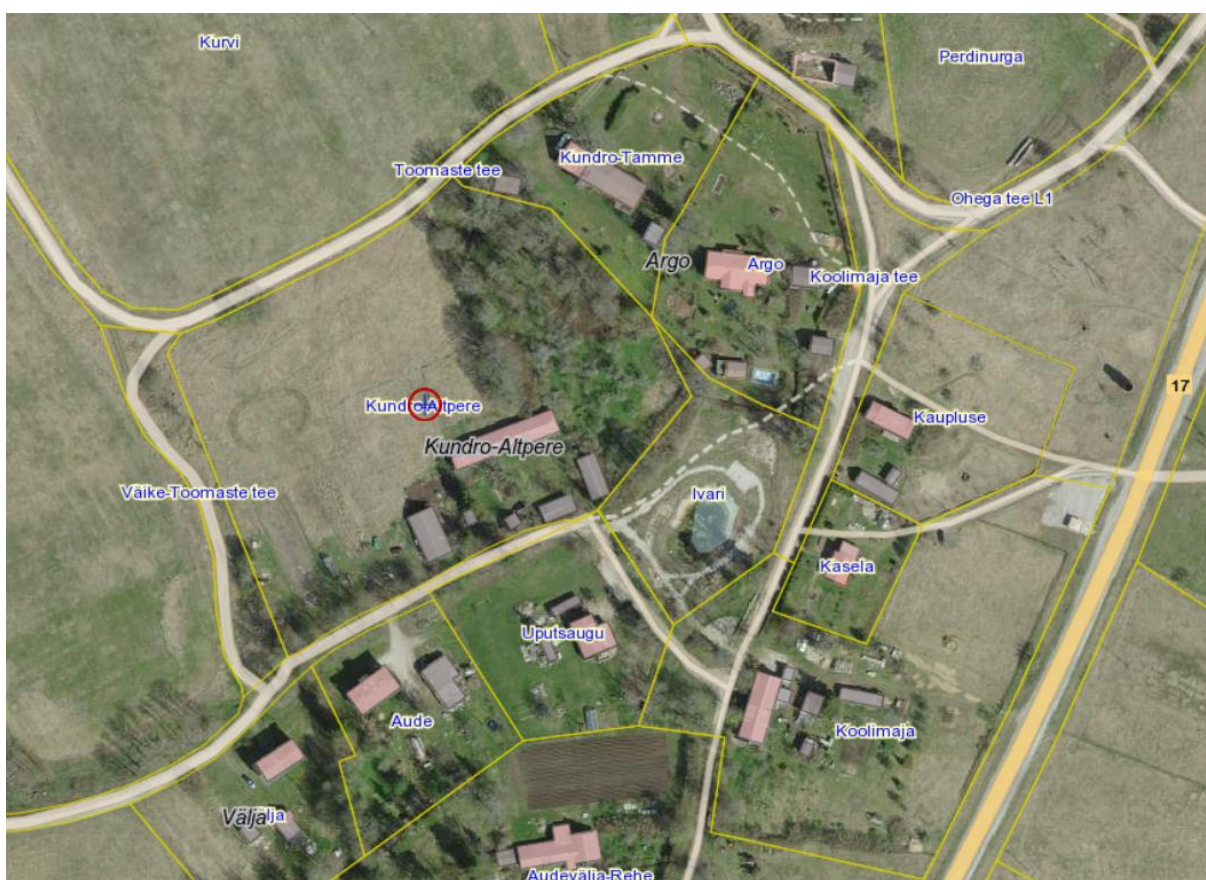
.....

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
AJALOOLINE ÜLEVAADE	6
MATERJALIKASUTUS, HINNANG TEHNILISELE SEISUKORRALE, ETTEPANEKUD PARENDUSTÖÖDEKS..	11
REHIELAMU	11
Vundament.....	12
Välisseinad ja fassaad.....	13
Katus.....	20
Eeskoda	24
Köök.....	24
Peremehe kamber	27
Suur kamber	28
Perenaise kamber.....	29
Küttekolded ja kortsen	30
Rehetuba	31
Suur rehealune	34
Väike rehealune.....	35
Laut.....	36
AIT (2)	38
AIT (3)	43
VÄLIKÖÖK	47
SAUN	48
LAUT	50
KUUR	51
KAEV	51
KUIVKÄIMLA	52
AED ja HALJASTUS	52
KOKKUVÕTE	54
KASUTATUD KIRJANDUS JA TEISED ALLIKMATERJALID	55

SISSEJUHATUS

Kundro-Altpere talu koos sinna juurde kuuluvate abihoonetega asub Harju maakonnas Padise vallas Audevälja külas, mis on ca 55 km kaugusel Tallinna kesklinnast. Tegemist on väga autentselt säilinud talukompleksiga, mis viimased poolteist aastat on seisnud tühjana ja olnud mitmeid kordi ka Padise valla poolt müügis, seda ka käesoleval hetkel.¹ Kundro-Altpere kinnistu vastab kinnisturegistri registriosa numbrile 648202 ja katastritunnus on 56202:002:0399. Kogu kinnistu pindala on 17 126 m². Tegemist on maatulundusmaaga, aga maakasutuse sihtotstarvet on soovi korral võimalik muuta. Viide Kundro-Altpere talukompleksi asukohale on toodud järgnevalt (ill 1).

1. Kundro-Altpere kinnistu (tähistatud punase ringiga) ²

Selleks, et anda parem ülevaade milline hoone ja millist funktsiooni Kundro-Altpere talukompleksis täidab, lisasin asendiplaanilisele paiknemisskeemile numbrid ja selgitused hoonete kaupa (ill 2).

2. Kundro-Altpere asendiplaaniline paiknemisskeem

Laut (asendiplaanil tähistusega nr 6) on käesoleval hetkel antud kasutamiseks kellelegi kolmandale isikule (naabrile), kes seal oma loomi peab ja laudale paraku ligipääsu ei olnud ja laudale seega ka tehnilise seisukorra hinnangut selle töö raames ei anta. Kõik muud hooned saavad antud töös käsitletud.

Valisin lõputöö teemaks Kundro-Altpere talukompleksi, kuna tegemist on väga ehedana säilinud rehielamu ja sinna juurde kuuluvate abihoonetega. Käesolevas töös annan hinnangu hoone tehnilisele seisukorrale, kirjeldan konstruktsioonilisi lahendusi ja teen ettepanekuid hoone säilimiseks.

AJALOOLINE ÜLEVAADE

Kundro-Altpere talu täpne ehitusaasta ei ole teada, aga kasutusele on võetud see ca 1890 aastal. Esimene aidahoone (asendiplaanil tähistatud nr-ga 2) on kasutusele võetud aastal 1894, teine aidahoone (asendiplaanil tähistatud nr-ga 3) on kasutusele võetud aastal 1904. Laut on kasutuses alates aastast 1912 ja saun aastast 1955.³

3.Kundro-Altpere talu ja esimese peremehe nimi rehetoa fassaadil

Kundro-Altpere esimene peremees ja rajaja oli Karl Johannes Volmer (07.06.1840-08.12.1910), kelle nimi on toodud ka rehetoa fassaadil (ill 3). Karl Volmer oli 41 aastat abielus Katarina Volmeriga (06.01.1843-28.03.1915). Karlil ja Katarinal oli kokku kolm last. Peale Karli ja Katarina surma, päris talu nende poeg Juhan Volmer (sündinud 06.01.1879). Juhan Volmer oli abielus Leena Volmeriga (sündinud 13.09.1882). Peale Juhani ja Leena surma päris talu nende tütar Eliise-Elfride Veidenstrauch (sündinud 14.02.1903, neiu põlve nimega Volmer). Eliise-Elfride Veidenstrauch abiellus Johannes Arnold Veidenstrauchiga (sündinud 14.12.1908). Eliise-Elfride ja Johannes Arnold olid abielus ja neil oli poeg Heino

Helmut Veidenstrauch (sündinud 02.09.1931), kes päris taluhoone peale vanemate surma 1987 aastal (ill 4).

Eesti NSV
Harju rajoon
Pärnu Kõla
RSN Täitevkomitee
16. oktoober 1987 a.
Nr. 3115

ELAMU REGISTREERIMISE TÕEND

Välja antud Harju rajooni Pärnu Kõla (rajooni nimetus) (külanõukogu nimetus)

Kõla Rahvasaadikute Nõukogu Täitevkomitee poolt selles, et elamu asukohaga Pärnu Kõla k. "Koidula" krah. maa-alal on registreeritud (maa-asula, küla, majandi nimetus)

Veidenstrauch Heino - Helmut Antso nimele (perekonna, ees- ja isanimi)

Pärnu Kõla Rahvasaadikute Nõukogu Täitevkomitee (külanõukogu nimetus)

21. august 1987 a. otsuse nr. 19 alusel.

Toimik nr. 96

(Piltser)

Kõla RSN TK esimees

Kõla RSN TK sekretär

TK «Harju», Tallinn, Tell. 1057, 5000, 1979

4.Kundro-Altpere elamu registreerimistõend Heino Helmut Veidenstrauchi nimele

Heino Helmut Veidenstrauch võttis endale naiseks Erna Veidenstrauchi (sündinud 21.07.1933). Heino Helmut'il ja Erna'l lapsi ei olnud. Kui Heino Helmut Veidenstrauch 2015 aasta suvel suri, siis otsustas ka Erna Veidenstrauch talust ära kolida ja Padise Vallavalitsuse töötajate abiga leiti Erna Veidenstrauchile koht Hageri hooldekodus, kus ta elab tänaseni. Peale Erna Veidenstrauchi Kundro-Altpere talust lahkumist jäi talukompleks Padise Vallavalitsusele. Vald on üritanud talukompleksi suulisel enampakkumisel paaril korral müüa, aga senini pole ostjat kahjuks leitud.

Kundro-Altpere talus olevatest dokumentidest tuleneb ka info, et algselt oli talu juurde kuuluvat talumaad kokku 58,73 hektarit (ill 5 ja ill 6), mis oli vahepealsel perioodil õigusvastaselt võõrandatud, aga mille Heino Helmut Veidenstrauch 10.11.1997 aastal tagasi sai.

HARJU MAAVALITSUSE
Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise komisjoni
OTSUS

Tallinnas, 29. juulil 1997 a. nr. 4574

Toimik nr. 4574

Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise Harju Maavalitsuse komisjon, võttes aluseks esitatud avaldused ning kogutud tõendid,

otsustab:

- Lugeda kindlakstehtuks alljärgneva omandireformi objektiks olev õigusvastaselt võõrandatud vara:
1. Padise vallas (Kloostri mõis) asuv maatükk KUNDRO-ALTPERE 42 (kinnistu nr. 348) pindalaga 58,73 ha, maksu-alus 85,71.
- Kolhoosi ühistatud vara:
1. VOJMER, Jühan
2. VEIDENSTRAUCH, Eliise

3. Tunnistada omandireformi, õigustatud subjektiks käesoleva otsuse punktis 1 näidatud vara või selle kompensatsiooniks järgmised isikud alltoodud osa ulatuses:
1. VEIDENSTRAUCH, Heino-Helmut - kogu maa osas oma vanaisa pärijana.
2. VEIDENSTRAUCH, Heino-Helmut - kogu vara osas oma ema pärijana.

5. Harju Maavalitsuse otsus vara tagastamise kohta

PADISE VALLAVALITSUS
KORRALDUS

10.11.1997 a. nr. 175m

Õigusvastaselt võõrandatud maa tagastamine

Harju Maavalitsuse õigustaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise komisjoni 29. juuli 1994 a. otsusega nr. 4574 on HEINO-HELMUT VEIDENSTRAUCH, isikukood 3310902034, elukoht Padise vald Audevalja küla Altpere talu EE062, tunnistatud õigustatud subjektiks Padise vallas Audevalja külas asuva maatükk KUNDRO-ALTPERE 42, kinnistu nr. 348 (Kloostri mõisa järgi), pindalaga 58,73 ha maa suhtes terves ulatuses.

Õigusvastaselt võõrandatud ja tagastataval maal paiknevad hooned kuuluvad Heino-Helmut Veidenstrauch'ile Padise Küla RSN TK. 21.08.1987 a. otsuse nr. 19 alusel. Eeltoodu alusel ja juhitud EV maareformi seadusest, Vabariigi Valitsuse 05.02.1993 a. määrusest nr. 36 ning maa tagastamise toimiku materjalidest Padise Vallavalitsus annab

korralduse:

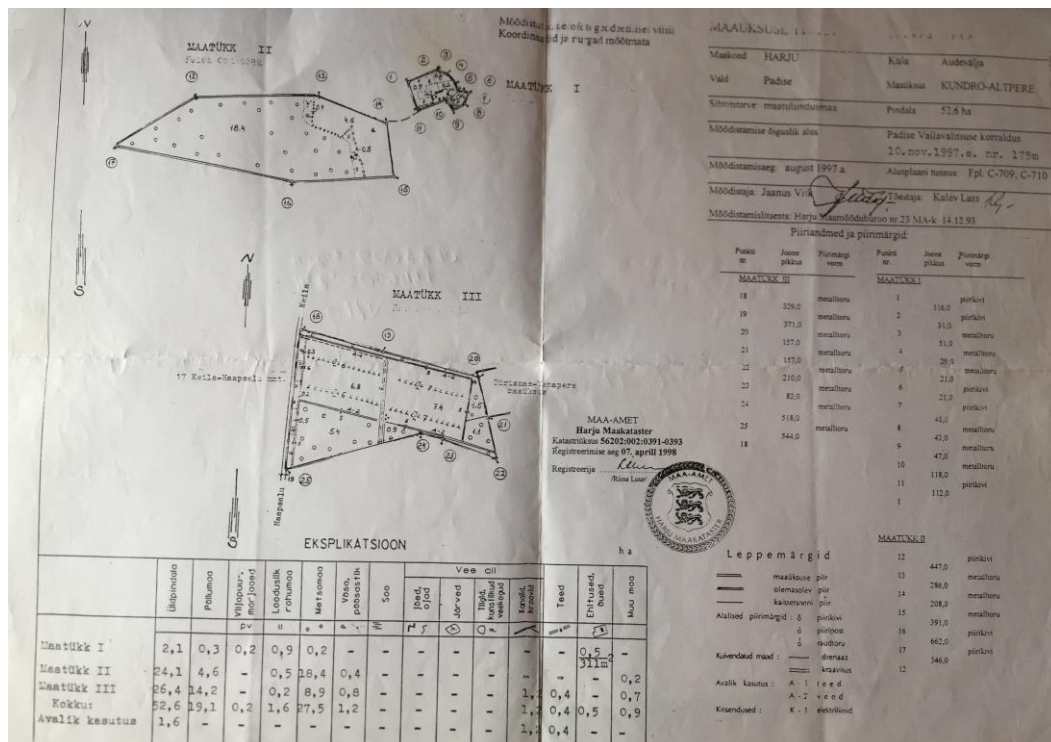
- Tagastada 52,6 ha suurune maa-ala Padise valla haldusala maatulundusmaana HEINO-HELMUT VEIDENSTRAUCH'ile õigusjärglase alusel KUNDRO-ALTPERE maatükk alla Audevalja külas, vastavalt lisatud plaanile.
1.1 Tagastatav maa-ala 52,6 ha suurusel paikneb Kundro-Altpere 42 kinnistu nr. 348 endistes piirides, mille pindala oli 58,73 ha.
1.2 Jätta tagastamata EV maareformi seaduse § 6 lg 2 p.1 ja 3 alusel 6,13 ha maad, milline kuulub kompenseerimisele vastavalt maa hindamise seaduses sätestatud korrale.
- Tagastataval maal kehtestada järgmised kitsendused ja piirangud:
2.1 Hoonete ja rajatiste püstitamine kooskõlastada Padise Vallavalitsusega.
2.2 Võimaldada maad läbivate avalikel teedel takistuseid liiklus.
2.3 Võimaldada maad läbivate kraavides kõrgemal asuvatelt maadelt loodusliku vee äravool.
2.4 Metsa hooldus ja raie toimub vastavalt metsaseadusele.
- Käesoleva korralduse peale võib kaevata kohtusse ühe kuu jooksul korralduse kättesaamise päevast.
- Omandiõigus tagastatud maa-le läheb üle HEINO-HELMUT VEIDENSTRAUCH'ile maa kinnistusraamatusse kandmise päevast.
- Korralduse lahutamatuks lisaks on maaomandi tagastamise vormistamise toimik, milline on koostatud ühes eksemplaris ja mida säilitatakse Harju Maakatastris.
- Maatükk kuulub registreerimisele Harju Maakatastris HEINO-HELMUT VEIDENSTRAUCH'i nimele.

Leener Vaikmaa
Vallavanem

Reet Pikkpõld
Vallasekretär

6. Padise Vallavalitsuse korraldus maa tagastamise kohta

Lisatud maatükkide kaart, kus maatükkide paiknemine välja on toodud (ill 7).

7.Maaüksuse kaart Kundro-Altpere maatükkide kohta

Otsus maa tagastamise kohta tuli Harju Maavalitsuselt 1994 aastal, korraldus maa tagastamise kohta Padise vallalt 1997 aastal. Samas on säilinud dokumendid, et juba 22.11.1996 aastal, müüs Heino Helmut Veidenstrauch 50 hektarit sellest maast Ando Eelmaa'le 25 000 Eesti krooni eest (ill 8 ja ill 9).

OSTU-MÕÕGI LEPING

(edaspidi MÕDIA), lepinguga

Hanno Vastendorn (edaspidi MõDIA) lepinguga *Pärnu v.*

Harvey nt. (edaspidi MõDIA) lepinguga *Ando Eilman* (edaspidi OSTIA),

Pärnu v. (edaspidi MõDIA) lepinguga *Harvey nt.* lepinguga

ostulepinguga lepinguga

edaspidi POLITEKS, lepinguid kokku alljärgnevat:

1. LEPINGU OBIJEKT

1.1. Käesoleva lepinguga MõDIA müüb ja OSTIA ostab:

kauba nimetus	kogus	hind	kogumaksumus
<i>1.2. Ostja kohustus</i>			
<i>1.3. Ostja kohustus</i>			
<i>1.4. Ostja kohustus</i>			
<i>1.5. Ostja kohustus</i>			
<i>1.6. Ostja kohustus</i>			
<i>1.7. Ostja kohustus</i>			
<i>1.8. Ostja kohustus</i>			
<i>1.9. Ostja kohustus</i>			
<i>1.10. Ostja kohustus</i>			
<i>1.11. Ostja kohustus</i>			
<i>1.12. Ostja kohustus</i>			
<i>1.13. Ostja kohustus</i>			
<i>1.14. Ostja kohustus</i>			
<i>1.15. Ostja kohustus</i>			
<i>1.16. Ostja kohustus</i>			
<i>1.17. Ostja kohustus</i>			
<i>1.18. Ostja kohustus</i>			
<i>1.19. Ostja kohustus</i>			
<i>1.20. Ostja kohustus</i>			
<i>1.21. Ostja kohustus</i>			
<i>1.22. Ostja kohustus</i>			
<i>1.23. Ostja kohustus</i>			
<i>1.24. Ostja kohustus</i>			
<i>1.25. Ostja kohustus</i>			
<i>1.26. Ostja kohustus</i>			
<i>1.27. Ostja kohustus</i>			
<i>1.28. Ostja kohustus</i>			
<i>1.29. Ostja kohustus</i>			
<i>1.30. Ostja kohustus</i>			
<i>1.31. Ostja kohustus</i>			
<i>1.32. Ostja kohustus</i>			
<i>1.33. Ostja kohustus</i>			
<i>1.34. Ostja kohustus</i>			
<i>1.35. Ostja kohustus</i>			
<i>1.36. Ostja kohustus</i>			
<i>1.37. Ostja kohustus</i>			
<i>1.38. Ostja kohustus</i>			
<i>1.39. Ostja kohustus</i>			
<i>1.40. Ostja kohustus</i>			
<i>1.41. Ostja kohustus</i>			
<i>1.42. Ostja kohustus</i>			
<i>1.43. Ostja kohustus</i>			
<i>1.44. Ostja kohustus</i>			
<i>1.45. Ostja kohustus</i>			
<i>1.46. Ostja kohustus</i>			
<i>1.47. Ostja kohustus</i>			
<i>1.48. Ostja kohustus</i>			
<i>1.49. Ostja kohustus</i>			
<i>1.50. Ostja kohustus</i>			
<i>1.51. Ostja kohustus</i>			
<i>1.52. Ostja kohustus</i>			
<i>1.53. Ostja kohustus</i>			
<i>1.54. Ostja kohustus</i>			
<i>1.55. Ostja kohustus</i>			
<i>1.56. Ostja kohustus</i>			
<i>1.57. Ostja kohustus</i>			
<i>1.58. Ostja kohustus</i>			
<i>1.59. Ostja kohustus</i>			
<i>1.60. Ostja kohustus</i>			
<i>1.61. Ostja kohustus</i>			
<i>1.62. Ostja kohustus</i>			
<i>1.63. Ostja kohustus</i>			
<i>1.64. Ostja kohustus</i>			
<i>1.65. Ostja kohustus</i>			
<i>1.66. Ostja kohustus</i>			
<i>1.67. Ostja kohustus</i>			
<i>1.68. Ostja kohustus</i>			
<i>1.69. Ostja kohustus</i>			
<i>1.70. Ostja kohustus</i>			
<i>1.71. Ostja kohustus</i>			
<i>1.72. Ostja kohustus</i>			
<i>1.73. Ostja kohustus</i>			
<i>1.74. Ostja kohustus</i>			
<i>1.75. Ostja kohustus</i>			
<i>1.76. Ostja kohustus</i>			
<i>1.77. Ostja kohustus</i>			
<i>1.78. Ostja kohustus</i>			
<i>1.79. Ostja kohustus</i>			
<i>1.80. Ostja kohustus</i>			
<i>1.81. Ostja kohustus</i>			
<i>1.82. Ostja kohustus</i>			
<i>1.83. Ostja kohustus</i>			
<i>1.84. Ostja kohustus</i>			
<i>1.85. Ostja kohustus</i>			
<i>1.86. Ostja kohustus</i>			
<i>1.87. Ostja kohustus</i>			
<i>1.88. Ostja kohustus</i>			
<i>1.89. Ostja kohustus</i>			
<i>1.90. Ostja kohustus</i>			
<i>1.91. Ostja kohustus</i>			
<i>1.92. Ostja kohustus</i>			
<i>1.93. Ostja kohustus</i>			
<i>1.94. Ostja kohustus</i>			
<i>1.95. Ostja kohustus</i>			
<i>1.96. Ostja kohustus</i>			
<i>1.97. Ostja kohustus</i>			
<i>1.98. Ostja kohustus</i>			
<i>1.99. Ostja kohustus</i>			
<i>1.100. Ostja kohustus</i>			

MõDIA informeerib edasinevat Ostjat ka äärmiselt olulisest asjast. Edasinevaid MõDIA poolt kasutatakse

toimetamiseks

Arusa ei ole, mis tähendab edasinevat asja, tuleb vii endale tuleb

2.2. Kauba kättesaamisele trüüpitud kohandama

2.3. Kõrg asjakas tuleb

2.4. Kõrgasid - vastutavast asjakas

2.5. Kõrgasid, järgi - vastutavast kokkuleppe

3. KAUBA KVALITEET JA VASTAVUS LEPINGU TINGIMUSTELE

3.1. Edasinev kauba kvaliteet peab vastama kokkulepitud tingimustele, a.t.

3.2. Juhul, mis Ostja arvab, et kauba vastavuslepingu kauba mittevastavuse lepinguga, teatav ta sellest koheselt MõDIA-le ja teatav MõDIA kohesemaks. Kauba puuduste kohta kohesemast teatavast

3.3. Mõitvakslepingu võit lepingu tingimustele mittevastava kauba edasinev on MõDIA kohustusel Ostja nõudmist kas:

3.3.1. vahetada mittevastavale kauba omale tulnud Ostja määratud tähtsaja jooksul.

3.3.2. vahetada vastutav kauba maksum.

[illegible]

Kui talus elanud kaks esimest põlvkonda olid ametilt põllutöölised, siis Heino Helmut Veidenstrauch töötas nii kolhoosis „Pärna“ kui ka kolhoosis „Koidula“ traktoristina. Erna Veidenstrauch töötas Keila haiglas sanitarina. Rehielamus on säilinud palju erinevaid pitse, mis viitab Erna suurele käsitööhuvile. Aidas säilinud looma nahkade järgi võib oletada, et tegeleti ka jahipidamisega. Kindlasti peeti koduloomi, mille ostmise ja müümise kohta on säilinud erinevaid dokumente nii rubla kui ka krooni ajast (ill 10 ja ill 11).

I ostetud kits
Naki
 Tema talled: Minni, Siia
 Siia talled: Siia, Piiga, Muti, Pumi, Pata
 Minni talled: Nuppi
 Muti talled: 2 muti tütut

Tipi talled: Pipi, Tipi, Tipa
Nuppi talled: Tuppi
Pipi talled: Pille
Tipi talled: Tuti
Tipa talled: Nõpi

10. Ostetud kitsed ja talled koos nende nimedega

Kitsed müüdud:

Naki	100 rbl	Piiga	35 rbl	1200 rbl	1200 kr
Siia	100 rbl	Pumi	50 rbl	435 rbl	1350 kr
Minni	100 rbl	Pata	50 rbl	195 rbl	150 kr
Muti	200 kr	Muti talle	60 rbl	1395 rbl	1350 kr
Tipi	500 kr	Pille	50 kr	1410 kr	
Pipi	500 kr	Nõpi	100 kr		
Nuppi	450 rbl				
Muta	450 rbl				

11. Müüdud kitsed nimede ja maksumusega

MATERJALIKASUTUS, HINNANG TEHNILISELE SEISUKORRALE, ETTEPANEKUD PARENDUSTÖÖDEKS

REHIELAMU

Ehitisregistri kood: 120761321³

Ehitisealune pind: 319,8m²

Kõrgus: 7,5m

Pikkus: 39m

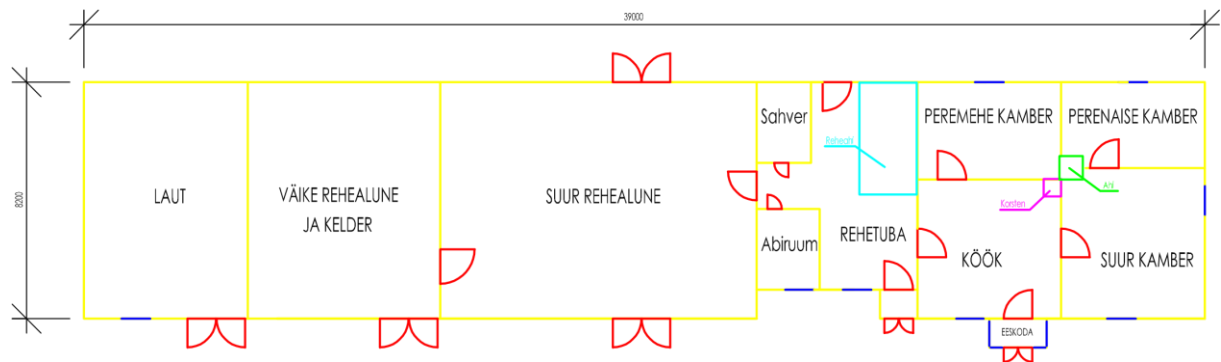
Laius: 8,2m

12.Rehielamu esifassaad

Rehielamu (ill 12) on ehitatud ca 1890 aastal. Rehielamus on hiljem tehtud mõningaid väiksemaid ümberehitustöid, näiteks ruume on ehitatud väiksemaks, et see vastaks igapäeva vajadustele. Selleks, et anda hoonest, selle materjalikasutusest ja tehnilisest seisukorrast parem ülevaade, siis annan käesoleva töö mahus ülevaate ka ruumide kaupa, kus toon välja

olulisema. Kuna nii siseosa kui fassaadi lahendused varieeruvad erinevate materjalide osas, siis lihtsama arusaamise eesmärgil viitan konkreetsele hoone osale. Selle selgituseks koostasin rehielamu plaanilise lahenduse (ill 13). Kuna hoonet ei ole viimased 1,5 aastat kasutatud, siis on see oluliselt mõjutanud ka hoone säilimist.

13. Rehielamu plaaniline lahendus

Vundament

Hoone vundament on rajatud maa- ja paekividest, mis on omavahel seotud tsementmördiga. Lisaks on sinna sattunud ka telliskive. Vundament on väga madal – hoone kambrite osas 0-400mm kõrge (ill 14 ja ill 15);

14. Kambrite osa vundament lõuna küljel

15. Kambrite osa vundament kirde nurgas

Rehetoa osas on maapind nii kõrge või vundament nii madal, et vundament pole visuaalselt tuvastatav (ill 16); Suure rehealuse osas on tegemist kõrgete pae- ja maakivi müüridega ja konkreetne vundamendi ja seina üleminek ei ole täpselt välja loetav (ill 17);

16. Rehetoa vundament asub madalamal kui maapind

17. Suure rehealuse vundamendi ja seina üleminek

Väikese rehealuse osas on vundament selgemini hoomatav ja vundamendi kõrgus on ca 500mm (ill 18); Lauda osas on lõunapoolsel küljel vundament ca 500mm kõrgune, aga ida ja põhjasuunal läheb vundament üle sokliks, mille kõrgus on ca 1-1,2m (ill 19).

18. Väikese rehealuse vundament

19. Lauda vundament/sokkel

Soovituslik oleks hoone vundament väljastpoolt mõistlikus sügavuses lahti kaevata, vajadusel täiendavalt katta tsementmördiga ja kaitsta hüdroisolatsiooniga. See ei võta ära küll konstruktsioonide sisest kapillaarniiskuse tõusu, aga aitab vähemalt kaasa sellele, et konstruktsioonid kauem vastu peaksid. Kuna maapinna kõrgus hoone ümber varieerub, siis tuleks üle vaadata ka maapinna planeerimine, tuleks tagada katuselt maapinnale jooksva sadevee ärajuhtimine hoonest eemale. Kindlasti ei tohiks jääda olukorda, et hoone puitkonstruktsioonid on vahetus kontaktis maapinnaga, nagu seda on näiteks rehetoa osas.

Välisseinad ja fassaad

Kambrite ja köögiosa fassaad, k.a eeskoda, on kaetud laia laudisega (ill 20).

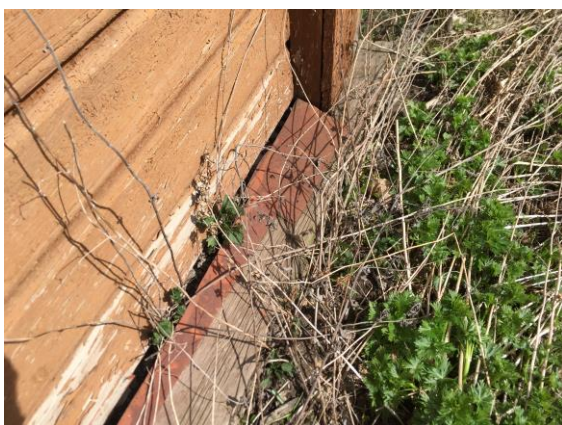
20. Vaade fassaadile lõunast

Eeskonda on eeldatavasti hiljem juurde ehitatud. Tundub, et algselt oli rehetuppa sissepääs lahendatud hoopis vasakpoolsest kahepoolsega uksest (ill 20). Hiljem on eeskoja funktsioon viidud paremale poole ja ehitatud veidi avaramana. Hoone nurgad on viimistletud vertikaalsest laudisest ja rõhutatuna ülejäänud fassaadi suhtes. Fassaadilaudis on hästi säilinud, aga vajaks puhastamist ja täiendavat värvimist, et tagada laudise pikaaegne säilimine. Tähelepanu tuleks pöörata fassaadi ja katuse ülemineku kohale, kus üleminekud tuleks vormistada kuni katuse kandjateni välja – kohati jääb mulje, nagu fassaadi ülemine laud oleks jäänud paigaldamata. Ida poolisel fassaadil vajaks vahetamist veenina laud ja alumised 2 fassaadilauda, mis on saanud tugevaid niiskuskahjustusi (ill 21). Fassaadilaudade eemaldamisel tuleks kontrollida ka alumiste palkide seisukorda, kuna nii fassaadilaudade kui ka kambrite tapeetide järgi võib eeldada, et alumised palgid on saanud niiskuskahjustusi ja tuleks kas täiendavalt töödelda või isegi vahetada.

21. Vaade fassaadile idast

Samuti on fassaadi laudises veel üksikuid laudu, mis vajaksid vahetamist (näiteks eeskoja põhjapoolse akna kohal asuv kahjustatud laud). Hoone ida fassaadil (ill 21) nähtav antennimast on maapinna lähedalt läbi mädanenud ja peagi murdumas. Antennimasti murdudes võib see lõhkuda ka katuse, läbi mille antennimast on paigaldatud. Kriitiliselt tuleks üle vaadata terve kambreid ümbritseva fassaadilaudise alumine osa, eelkõige veenina laud, mis on fassaadi erinevatel külgedel pehkinud ja parandatud erinevaid meetodeid kasutades (ill 22, ill 23, ill 24, ill 25).

22. Plekiga paigatud veeninalaud hoone lõuna küljel

23. Plekiga paigatud veeninalaud hoone ida küljel

24. Plekiga paigutatud veeninalaud eeskoja fassaadil

25. Tsementmördiga parandatud veeninalaud põhja küljel

Rehetoa välisfassaad (ill 26) on ülejäänud hoone suhtes ca 1m tagasiastega. Fassaad on ca 3-3,5m kõrge, millest alumine pool on ehitatud suure läbimõõduga tahutud palkidest ja ülemine osa väiksema läbimõõduga tahumata ümarpalkidest. Palkide ühendamiseks on kasutatud järskühendust.

26. Vaade rehetoa fassaadile

Rehetoa fassaad on hästi säilinud ja vajaks täiendavat töötlemist kaitsmaks seda ilmastikutingimuste ja putukate eest. Ülevaatusel ajal toimetas rehetoa fassaadil väga palju sipelgaid. Eemaldada tuleks alumise palgirea vastas olev pinnas, et veenduda alumise palgirea täpses seisukorras. Vajadusel tuleks alumine palk demonteerida ja asendada uuega. On näha, et tahumata ümarpalkidest seiniosa on varasemalt tõrvatud, aga alumise tahutud palkidest seiniosa pealt on see aastatega maha kulunud. Nii rehetoa fassaadil kui ka kambrite fassaadil on säilinud väga ehedana aknad, mis on kuue ruudu, laineklaasiga, kahepoolsed topeltaknad. Aknad tuleks puhastada, klaasiliistud võiks asendada kitiga ja aknad uuesti värvida linaõlivärviga. Samuti tunduvad hinged, haagid, kinnituspurgad algupärased ja vajaksid säilitamist. Kuna akende veenina lauad on mädanenud ja osaliselt paigutatud plekiga, siis oleks soovituslik veenina lauad asendada.

Suure rehealuse vundament läheb sujuvalt üle fassaadiks (ill 27) ehk on terves kõrguses laotud peamiselt paekividest ja maakividest, aga kohati on kivivaliku hulka sattunud ka erinevaid telliseid. Võimalik, et viimased on sinna sattunud hilisemate parandustööde käigus. Algselt on sein ladumisel sideainena kasutatud lubimörti, hilisemad parandused on tehtud tsementmördiga. Mingil hetkel on fassaadi krohvitud lubikrohviga, kasutades selleks kindakrohvi tehnikat. Aastatega on lubikrohv seinapinnalt irdunud, kohati täiesti maha kukkunud. Soovituslik oleks sein pinnad lahtisest krohvist puhastada, pae- ja maakivi tühjaks vajunud vuugid täita lubimördiga ja hiljem fassaad uuesti krohvida lubikrohviga.

27.Vaade lõunast suure rehealuse fassaadile

Väikese rehealuse fassaadiosa (ill 28) on ehitatud tahumata ümarpalgist – alumine seiniosa jämedama läbimõõduga palkidest ja ülemine seiniosa väiksema läbimõõduga palkidest. Väikese rehealuse vasakpoolne otsasein, mis külgnab laudaga, on aga ehitatud tahutud palkidest. Kaks palkseina on seotud omavahel rist- ehk järskühendusega. Palgid on kohati vahedega, mis tagab rehealuses vajaliku õhuliikumise. Pakidest fassaad on hästi säilinud, aga alumine palkirida, mis toetub vundamendile, on pehkinud ja tuleks asendada. Soovituslik oleks fassaad pikema säilimise eesmärgil töödelda tõrvaga.

28. Väikese rehealuse fassaad

Lauda välissein on ehitatud suurema läbimõõduga tahumata ümarpalgist, nurgaühendused tehtud rist- ehk järskühendusega. Fassaadile on kindlasti negatiivselt mõjunud katuse kehv seisukord, mille tõttu on fassaad osaliselt välja vajunud – seda näitab ilmekalt ka ukse kohal aamtala tühi pesa – kuna sein on välja vajunud, siis on aamtala, mis peaks välisseinu omavahel ühendama ja jäigastamata, pesast välja vajunud. Kui sein vertikaalsus saab taastatud, siis tuleks palksein töödelda tõrvaga, et see ilmastiku käes paremini säiliks. Samuti oleks soovituslik likvideerida osaliselt katuse sisse kasvav puu, mis mõjub hävitavalt ka

fassaadile. Kui hoone lõunaküljel on sokkel üsna madal (ill 29), siis hoone põhja küljel on sokkel pea pool seina kõrgusest (ill 30).

29.Lauda fassaad lõuna küljel

30.Lauda fassaad põhja küljel

Põhja küljel moodustab fassaadiosa kõrge maa- ja paekivist sokkel, mis on laotud kihiti konkreetse joonena ning paekivist ülevale poole jääb tahumata ümarpalk sein. Ka põhja küljel on näha aamtaala pesa, kust aamtala on välja vajunud ja see on kaasa toonud seina välja vajumise.

Katus

Katuse kandekonstruktsioon toetub välisseintele, kus asetseb räästapärilin ehk murispuu. Välisseinte omavahelise jäigastamise tagamiseks kasutatakse aamtalasid. Katusekandjateks on ümarpalkidest sarikad (ill 31).

31.Katusekandjate paiknemine

Sarikate ülemised otsad on seotud paarideks pennidega - ühendused on tehtud puitühendusega ehk puitpunnidega (ill 32). Hoone pikisuunalise jäikuse tagamiseks on kõrvuti asetsevad sarikad seotud omavahel diagonaalidega. Sarikatele on kinnitatud roovlatid, millel algupäraselt on olnud laastudest katusekate. Hiljem on laastudest katusekate kaetud eterniidiga (ill 33) – vähemalt ülejäänud hoone osas, välja arvatud lauda osas, kus on katusekattena kasutatud rullmaterjali, mis on samuti paigaldatud laastudest katusekatte peale.

32.Sarikate ja pennide puitpunnidega ühendused

33.Laastudest katusekate on jäetud eterniitkatte alla

Kui fassaadi osas võime näha erinevat materjalikasutust, siis katus on visuaalselt terviklikum, v.a lauda osa, mis on lahendatud erinevalt ülejäänud katusest. Lauda osa katusekatteks on tõrvapapp. Lauda katus on väga halvas seisukorras ja on varisemisohtlik. Naabritelt saadud info kohaselt on hoone katus mitmel korral tormiga kannatada saanud ja osaliselt ka uuesti üles ehitatud. Kindlasti on katusekate vahetatud rehetoa osas, millele viitab asjaolu, et kui ülejäänud hoones on eterniidi all laastudest katus mingil kujul säilinud, siis rehetoa kohal laastudest mingit märki enam ei ole. Lisaks lauda katuse varisemisohtlikkusele on kriitiline ka väikese rehealuse purunenud aamtala (ill 34), mis tundub, et on purunenud, seejärel metallist klambritega uuesti parandatud, mis aga uuesti järgi on andnud.

34.Väikese rehealuse purunenud aamtala

Suures osas tundub hoone katusekandjate olukord olema hea, aga leidsin vähemalt ühe sarika, mida on laudade abiga tugevdatud (ill 35) ning mis pikemas perspektiivis vajaks asendamist.

35.Laudadega tugevdatud sarikas

Juhin tähelepanu veel asjaolule, et mingil põhjusel ei ole kõik sarikate paarid omavahel pennidega ühendatud, millele tuleks täiendavalt tähelepanu pöörata ning puuduvad pennid lisada. Võimalik, et pennid on panemata jäänud hilisemate parandustööde käigus.

Väliselt on katusekattena kasutatud eterniit rahuldavas seisukorras, kohati sammaldunud ja vajaks hooldamist ja puhastamist, eriti põhja küljel ja suurte puude vahetus läheduses (ill 36 ja ill 37).

36.Vaade katusekattele lõuna küljelt

37.Vaade katusekattele põhja küljelt

Lisaks tuleks eemaldada läbi katuse või katuse vahetus läheduses kasvavad puuoksad lauda kõrval (ill 29) ja kärpida ka teiste suurte puude oksti hoone vahetus läheduses. Korrastada tuleks viilupealne katteplekk ja kontrollida selle kinnitamine, kuna see on osaliselt lahti tulnud (ill 30 ja ill 36). Samuti tuleks tähelepanu pöörata erinevatele servasõlmedele ja lisaks viilu katteplekile veel ka muudele plekiliite kohtadele, et minimaliseerida läbijooksude võimalus. Plekkide ja liidete korrastamisel tuleks asendada ka pehkinud puit (ill 38, ill 39 ja ill 40).

38.Nurgaplekk ja pehkinud puit

39. Tihendamist vajav antennimasti läbiviik katusest

40.Eeskoja katuse liitumine ülejäänud hoonega

Eeskoda

Rehielamusse sissepääs (kööki ja kambritesse) toimub läbi eeskoja (ill 41). Jääb mulje, et see on rajatud hiljem, kuna algne sissepääs on olnud otse rehetuppa (ill 42). Eeskoda on suurte akendega, kokku kaheksa erimõõdulise ruuduga ja laineklaasiga. Põrand on kaetud vineeriga ja alumised kandvad konstruktsiooni kihid ei ole tuvastatavad. Hoone poolset seina katab horisontaalne fassaadilaudis, akende alused osad on kaetud vertikaalse laudisega - sama fassaadilaud, mis kambrite osa fassaadil. Kogu eeskoda on viimistletud fassaadiga sama tooni. Pääs eeskotta toimub läbi kahepoolsete klaasitud uste, mis on alumises osas saanud niiskuskahjustusi ja ei sulgu korralikult. Eeskoja seinad, aknad ja ukseks tuleks puhastada lahtisest värvist ning värvida uuesti, vajadusel tuleks pehkinud kohad plommimise teel asendada. Akende klaasid võiks parema tulemuse säilimise eesmärgil kinnitada liistude asemel kitiga. Aknad puhastada ja värvida linaõlivärviga.

41.Eeskoda

42.Algne sissepääsu koht rehetuppa

Köök

Kööki pääseb otse eeskojast (ill 43). Köögist on pääs peremehe kambrisse, rehetuppa ja suurde kambrisse. Köögi põrand on hilisemas faasis kaetud PVC-tüüpi kattega. Köögis on söögitegemiseks pliit koos sooja müüri, viimast on kasutatud osaliselt peremehe kambri kütmiseks. Laed on kaetud kitsa 5-soonelise puitlaudisega ja värvitud õlivärviga. Laed on

visuaalselt läbi vajunud nii kortsna joonel kui ka niiskuskahjustused on näha nõudepesukausi kohale jääval alal. Lae kõrgus põrandast on ca 2,2m. Läbivajumine viitab korstna ja katuse ühenduse läbisadamisele, mis tuleks täiendavalt kontrollida ja vajadusel tihendada.

43. Vaade kööki eeskoja uksest

Seinad on tapetseeritud, aga seinte alumised osad on täiendavalt kaetud vineeriga (ill 44), kuna konstruktsioonidesse tõusnud kapillaarne niiskus on tapeedi seina küljest lahti löönud.

44. Tapetseeritud köögi seinad, mille alumised seinaosad on kaetud vineertahvlitega

Ettepanek oleks põrandalt eemaldada PVC-tüüpi põrandakate ning samuti selle all olevad vineeri ja pleki kihid. Kuna originaalne köögi põrand on ehitatud laudpõrandana, mis on ka tuvastatav (ill 45), siis tuleks veenduda põrandalaudade seisukorras, need puhastada vanast värvist ja uuesti viimistleda. Pliidi ees on PVC-tüüpi katte all säilinud suur paekivist plaat, mis tuleks samuti eksponeerida, et ruumile autentsust lisada (ill 46). Vineerid oleks soovituslik seintelt eemaldada, et näha palkseinte olukorda vineeride taga ning vajadusel võtta kasutusele täiendavaid abinõusid palkide säilimiseks.

45. Köögi hilisemate põrandakatete alla jäänud laudpõrand

46. Pliidi esine suur paekiviplaat

Nii nagu aastate jooksul on uuendatud siseviimistlust, on uuendatud ka elektrisüsteeme, samas pole vanasid kaableid demonteeritud ja need on osaliselt kasutusel veel ka tänaseni (ill 47 ja ill 48). Soovituslik oleks terve hoone elektrisüsteem ohutuse tagamiseks üle kontrollida ja viia vastavusse tänapäevaste nõutega, et tagada hoones viibivate inimeste ohutus.

47. Uus ja vana kaabeldus köögi seinal

48. Uus ja vana lüliti köögi seinal

Peremehe kamber

Peremehe kamber on viimistletud sarnaselt köögile. Põrandad on kaetud PVC-tüüpi kattega, mille all on säilinud värvitud laudpõrand. Põranda laua laius on perenaise kambri poolses osas kitsam ja rehetoa poolses osas laiem. Rehetoa poolses nurgas välisseina ääres on põrand tugevalt vajunud, mis viitab aluskonstruktsioonidele mädanemisele. Põrandakate tuleks eemaldada, vajunud osas tuleks aluskonstruktsioonid avada ja asendada. Soovituslik oleks taastada algne laudpõrand ja seda täiendavate materjalikihtidega mitte katta. Seinad on tapetseeritud. Tapeet ei ole hästi säilinud ja on suures osas kaetud piimapakkide, kommikarpide ja muude logodega. Vaade peremehe kambri uksest (ill 49) ja akna eest (ill 50).

49. Peremehe kamber vaadatuna uksest

50. Peremehe kamber vaadatuna akna poolt

Peremehe kambri lagi on sarnaselt teistele kambritele kaetud kitsa 5-soonelise laudisega, mis on ka hästi säilinud (ill 51).

51. Kambrite viie soonega laelaudis

Suur kamber

Suur kamber on täitnud eeldatavasti elutoa funktsiooni. Suurde kambrisse pääseb köögist. Põrandad on kaetud PVC-tüüpi materjaliga, mille muster imiteerib laia põrandalauda (ill 52).

52. Vaade köögi ja suure kambri vaheliselt ukselt suure kambri suunas

PVC-tüüpi katte (ill 53) all on säilinud väga ilus lai põrandalaudis (ill 54), seetõttu oleks ettepanek PVC kate eemaldada ja eksponeerida autentne põrandalaudis.

53. Suure kambri praegune PVC põrandakate

54. Suure kambri autentne lai põrandalaudis

Põrandate osas tuvastasin ka vajumisi. Nimelt on põrand tugevalt vajunud hoone suure kambri välisnurkades. Nendes nurkades tuleks põrandakate eemaldada, laudis eemaldada ja vajadusel kandekonstruktsioon välja vahetada. Kandekonstruktsiooni vajumine on kaasa toonud ka seina- ja laekonstruktsiooni vajumise suure kambri vasakpoolse akna kõrval (ill 55).

55. Põranda ja seina vajumine avaldab mõju ka lae ja seina liitekohale

Seinad on kaetud tapeediga, millele on kleebitud erinevaid väljalõikeid ajakirjadest ja albumitest. Laed on kaetud sarnaselt teistele kambritele kitsa 5-soonelise laudisega ja on üldiselt hästi säilinud. Lae laudis oleks soovituslik puhastada ja uuesti viimistleda. Korrigeerida tuleks lae ja seina liitekohti katvad laeliistud ja nende kinnitamine.

Perenaise kamber

Perenaise kamber on sarnaselt teistele kambritele analoogse viimistlusega – laed kaetud värvitud laudisega, seinad tapetseeritud (ill 56).

56. Perenaise kamber

Võrreldes teiste kambritega on põrand kaetud vaibaga, mis on naelutatud laudpõranda külge. Põrand on hoone kirde nurgas (ill 56 kujutatud kapi taha jäävas välisnurgas) vajunud. Seina ja laevuugid on teibitud, aknad on teibitud, tapeet on seina küljest lahti tulnud - mis kõik viitab sellele, et kambri on liialt niiske ja puudub piisav õhu liikumine.

Ettepanek oleks vaipkate eemaldada ja taastada vaipkate all olev laudpõrand. Vajadusel tuleb niiskuskahjustustega lauad ja konstruktsioon asendada. Välisseinalt (põhjapoolne külg) oleks soovitatav lahti tulnud tapeet eemaldada, et hinnata palkseina seisukorda ja võtta kasutusele meetmed täiendavate kahjustuste vältimiseks ning konstruktsiooni säilimiseks.

Küttekolded ja kortsen

Kambreid köetakse peamiselt ahjuga, mis on paigutatud peremehe kambri, perenaise kambri ja suure kambri vahelisse alasse (ill 57). Köögi pliidi alla tuld tehes annab pliidi tagune soe müür veel täiendavat sooja peremehe kambrile (ill 58) ning köögile.

57.Kambrite vaheline ahi

58.Pliidi tagune soe müür

Korsten on paigutatud köögi nurka vahetult pliidi kõrvale (ill 43). Kambrite poolt asub ahi korstna vahetus läheduses. Küttekolded tunduvad visuaalse vaatluse põhjal olema töökorras ja täidavad oma eesmärgi. Tähelepanu tuleks pöörata ahju ja sooja müüri kokkupuutele puitkonstruktsioonidega, kus vineertahvlid on kohati vahetus kontaktis soojade pindadega

(ahjude kohal olev seinaosa) ja mis suure kütmise korral võib tekitada tulekahjuohu. Samuti ei tohiks ahjude peal ladustada igasuguseid igapäevaseid tarbeasju. Lisaks tuleks kontrollida, kas perenaise kambrit eraldava kergseina ja ahju vahele jäetud ca 10cm vahe on piisav, et tagada majas tuleohutus või tuleks vaheseina ahju lähedal paiknevaid puitosasid tulekindlate immutusvahenditega töödelda.

Korstna seisukord tuleks täiendavalt kontrollida, kuna ülevaatuse käigus ei olnud võimalik korstna seisukorda katuselt ega ka kambrite lae pealt ohutult hinnata. Visuaalselt hinnates on korsten rahuldavas seisukorras (ill 59), aga tuleks üle kontrollida korstna puhastamine ja selle käigus hinnata ka täiendavate parandustööde maht ning vajalikkus.

59. Vaade korstnale lõuna küljelt

Rehetuba

Algne rehetuba on kergkonstruktsioonides vaheseinte abil mõningal määral ümber ehitatud ja lisaks rehetoa algupärasele ruumilahendusele on seal täna ka sahvri ja abiruum. Viimases on tõenäoliselt talveperioodil hoitud väiksemaid koduloomi, millele viitavad erinevad puurid ja pesad. Tänapäevases funktsioonis näeb rehetuba välja pigem erinevate asjade hoiustamisruumina, kuna sisaldab igapäevast taarat, ämbreid, plekist purke jms.

Rehetoa suurimaks väärtuseks on hästi säilinud reheahi, mis tundub ka olema täiesti töökorras (ill 60 ja ill 61). Toidu valmistamiseks mõeldud osa on ahjul kinni laotud, aga seda ei ole keeruline soovi korral taastada.

60. Vaade reheahjule väljast

61. Reheahi seest

Samuti on suureks väärtuseks suurtest paekiviplaatidest laotud põrand, mis ümbritseb reheahju. Kui reheahju poolne põrand on kaetud suurte paekiviplaatidega (ill 62), siis sahvri ja abiruumi joone pealt läheb põrand üle palkidest põrandaks (ill 63).

62. Paekivi plaatidest põrand rehetoa

63. Palkidest põrand rehetoa

Rehetoa seinad on kaetud heleda tapeedilaadse materjaliga tõenäoliselt puhtama lõppviimistluse saamise eesmärgil. Laed on toodud alla vineerist ja saepuruplaadist plaatidega. Lae kõrgus on ca 1,8m (ill 64).

64. Alla toodud rehetoa lagi

Abiruum (ill 65) ja sahver (ill 66) on ehitatud saepuruplaadist ja muust kättesaadavast materjalist – kasutatud on erineva kujuga puitdetaile, plekist purgi kaasi, nii sile- kui lainespleki tahvleid ning kõike muud, mida parasjagu kasutada oli võimalik.

65.Abiruum

66.Sahver

Rehetoa osas oleks järgmised ettepanekud: Abiruum ja sahver praegusel kujul likvideerida, palkseinad puhastada tapeedilaadsest materjalist, alla toodud laed likvideerida, kuna need ei ole korrektselt toetatud ja on niiskuse tõttu olulisel määral läbi vajunud. Alla toodud lae kohal tundub rehetoa ümarpalkidest seiniosa olema hästi säilinud (ill 67) ja rehetuba võiks võimalusel kasutada tema algses kõrguses. Samas tuleks kontrollida rehetoa algupärase lae palkide seisukorda, kuna alla toodud laeplaatide vahelt uurides, hakkab silma seenelaadne niidistik (ill 68), mis võib endast kujutada ka lihtsalt paljusid tolmuiseid ämblikuvõrke, aga kehvemal juhul võib tegemist olla seenkahjustusega, mida tuleks kindlasti täiendavalt uurida

ja millega tuleks vastavalt uuringu tulemustele tegeleda. Sahvrise ja abiruumi põrandale paigaldatud plekktahvlid tuleks samuti eemaldada, et hinnata palkpõranda seisukorda ja see võimalusel eksponeerida.

67.Rehetoa seina ülemine osa

68.Rehetoa algne lagi ca 3,5m kõrgusel

Ehedas seisukorras on ka rehetoa ukсед – madalad ja kõrge lävepakuga vertikaalsetest laudadest ukсед. Kindlasti vajaksid need täiendavat hooldamist. Ustel on säilinud algupärane lukustus ja sepistatud hinged, mis lisab nendele väärtust veelgi.

Suur rehealune

Varasemalt on suurt rehealust kasutatud kindlasti oma algsel eesmärgil, peksti reht ja tuulati vilja. Rehealusel on mõlemal pool hoonet suured kahe poolega ukсед, kust vili sisse toodi. Võimalik, et siin on külmemal perioodil ka koduloomi hoitud. Täna on see ruum kasutuses pigem kui majandusruum või vaheladu, kus hoitakse erinevaid vaate, materjale ja isegi üks Moskvitš 408 on sinna oma aega ootama jäänud (ill 69). Ruumi välisseinad on laotud pae- ja maakividest, seinad on krohvitud ka seestpoolt lubimördiga. Laekonstruktsiooni moodustavad topelt aamtalad, mis toetuvad massiivsetele müüridele. Talade pealne on kaetud laudisega ja lakke on jäetud ka ava heina ülesse viskamiseks. Põrandad on suurematest ja väiksematest paeplaatidest (ill 70), mis lisab ruumi ehedusele veelgi väärtust. Kiireid ja avariilisi töid antud ruumi piires hetkel teha ei ole vaja, kuna nii seinad, põrandad kui ka laekonstruktsioon on hästi säilinud ning täidavad oma eesmärgi.

69.Suur rehealune

70.Suure rehealuse paekividest põrand

Väike rehealune

Väike rehealune (ill 71) on oma funktsioonilt sarnane suure rehealusega, aga vähem massiivsema konstruktsiooniga – palkseinad, muldpõrandad, ühekordsed aamtalad. Tõenäoliselt oli suurt rehealust vaja kasutada rohkem asjade hoiustamisruumina ja seega kandusid rehepeksu ja vilja tuulamise protsessid pigem väikesesse rehealusesse. Samas on väikeses rehealuses vaid üks kahepoolega uks ja seega polnud sinna vilja kindlasti nii lihtne transportida, seega võidi neid rehealuseid kasutada ka paralleelselt. Väikeses rehealuses on näha ka maa-alune maakividest laotud kelder (ill 72), mis on pigem erand kui tavapärane lahendus.

71.Väike rehealune

72.Maakividest laotud kelder väikeses rehealuses

Keldril on olnud puidust lagi, mis on läbi mädanenud ja sisse kukkunud. Keldri põhjas on ka seisev vesi, mis võib olla sattunud sinna pinnasest, kuna vaadeldaval perioodil sademeid ei esinenud, aga võib pärineda ka varasematest sademetest, mis pole veel pinnasesse jõudnud imenduda. Väikese rehealuse üks aamtala on purunenud, välised palkseinad on välja vajunud,

lauda ja väikese rehealuse vaheline palksein on rehealuse suunas sisse vajunud ja on suures ulatuses niiskuskahjustustega. Kehvas olukorras lauda katus avaldab mõju ka kõrval olevale väikesele rehealusele ja selle säilimisele. Keldri puitlae sissekukkumine võib samuti olla põhjustatud liigsest vihmaveest, mis ebatihenda katuse tõttu väiksesse rehealusesse on pääsenud.

Väikese rehealuse säilimiseks tuleks: parandada puruks läinud aamtala või see asendada; seejärel tõmmata uuesti kokku ja rihtida välja vajunud väliseinad; katus tuleb saada veetihendaks; lauda ja väikese rehealuse vahelised niiskuskahjustustega palgid tuleb välja vahetada; kelder tuleks veest tühjaks pumbata ja monitoorida, kas seda on võimalik keldri eesmärgil ka edaspidi kasutada; keldri sisse kukkunud puitlagi tuleks taastada.

Laut

Rehielamu kõige tagumises osas asub laut (ill 73). Kui kaua laut igapäevases kasutuses on olnud, ei ole täpselt teada, kuna tegelikult kuulub talukompleksi juurde ka oluliselt suurem ja paremas seisukorras laudahoone (asendiplaanil tähistatud numbriga 6), mida eeldatavasti põhiliselt loomade pidamisel kasutati.

73.Laut

Vaadeldav rehielamu lauda osa on tehniliselt väga kehvas seisukorras, kuna katus on suurte kahjustustega ning seetõttu saavad pidevaid veekahjustusi ka katusest allapoole jäävad kandekonstruktsioonid – aamtalad on pesadest välja vajunud; välisseinad on välja vajunud; aamtalad ja nende peal olev laudis on rohkete niiskuskahjustustega (ill 74) ja seisab üleval vaid ajutiste tugevate toel. Samuti on vihmavesi kahjustanud olulisel määral lauda ja väikese rehealuse vaheseina (ill 75). Laudu põrandaks on muldpõrand.

74.Lauda niiskuskahjustustega laekonstruktsioon

75.Lauda ja väikese rehealuse vaheline kahjustatud sein

Kui vaadelda tervet hoonet tervikuna, siis tuleks kas lauda osa uuesti üles ehitada või maha lammutada, kuna kahjustused on väga ulatuslikud ja kui nendega kiirelt midagi ette ei võeta, siis mõjutab see ka ülejäänud hoone säilimist. Kui lauda või väikese rehealuse seinad lõplikult kokku vajuvad või katus tugeva tuulega peaks sisse kukkuma või osaliselt ära lendama, siis võib see tuua kaasa suuri kahjustusi ka hetkel hästi säilinud suurele rehealusele, rehetoa osale ja kambrite osale. Lauda osas on säilitatav väärtus minimaalne ja soovitus oleks ülejäänud hoone säilimise eesmärgil hoone küljes olevast lauda osast loobuda ja see lammutada või vähemalt see ülejäänud hoone konstruktsioonist eraldada. Lauda osast on võimalik kindlasti päästa mõningaid palke, sarikaid, penne jms, mida saaks ülejäänud hoone parandus- või asendustööde korral algupäraselt säilinud materjalina kasutada.

AIT (2)

Ehitisregistri kood: 120761341³

Ehitisealune pind: 98,3m²

Kõrgus: 3,9m

Pikkus: 15,6m

Laius: 6,3m

76.Vaade aidale läänest

Ait (ill 76), asendiplaanil tähistusega nr 2, on ehitisregistri andmetel ehitatud ja kasutusele võetud 1894 aastal. Ait koosneb kolmest osast, mis on seotud ühise katusega. Igasse aida ossa on eraldi sissepääs. Padise Vallavalitsuse töötajatelt saadud selgituste järgi oli käesolev ait rohkem perenaise kasutuses ja teine aidahoone peremehe kasutuses.

Aidahoone vundamendina on kasutatud maakive, millele kandev palkkonstruktsioon on toetatud. Alustades vasakpoolsest osast, on aidahoone seinte konstruktsiooniks üsnagi suure

läbimõõduga tahumata ümarpalgid, mis on omavahel ühendatud puhas- ehk tappnurkliitega. Keskmise osa seinakonstruktsiooniks on samuti ümarpalgid ja parempoolse aidaosa seinte konstruktsiooniks alumises osas tahtatud ümarpalgid ja ülemises osas tahumata ümarpalgid, mis seotud järsknurk liitega. Üldiselt on hoone fassaad rahuldavas seisukorras, aga vajaks kindlasti täiendavat hooldamist, kuna ida ja lõuna küljel kasvavad puud hoonele väga lähedal ja palgid on seetõttu veidi sammaldunud. Lõunapoolsel küljel tuleks ka 3-4 suurema kahjustusega palki vahetada. Hoone parempoolne osa on mingil põhjusel ülejäänud hoonest tagumise fassaadi osas tagasiastega ja ka aastaarv fassaadil (ill 77) ei viita tegelikule ehitusaastale, mis võib tähendada seda, et vasakpoolne ja keskmine aidaosa on ehitatud kohapeal ja parempoolne osa on kuskil lahti võetud, kohale toodud ja liidetud ülejäänud aidahoonega.

77. Aidahoone parempoolse osa palkidele markeeritud aastaarv

Viilu alla jääv fassaadiosa on kaetud vertikaalse soontega laudisega. Laudiselt on kaitsev värvikiht maha pleekinud ja laudis vajaks kindlasti puhastamist ning täiendavat töötlemist, et ajas paremini vastu pidada.

Katuse konstruktsiooni moodustavad murispuule toetuvad ümarpalgist sarikad, neid paarideks siduvad pennid, kõrvuti asetsevaid sarikaid siduvad ja jäigastavad diagonaalid. Kõik nimetatud liited on teostatud puitpunn ühendusega (ill 78). Katusekattena on kasutatud eterniiti, mis toetub sarikate külge kinnitatud roovitusele. Mingil põhjusel on katuse ühes küljes teostatud roovitus laia lauaga ja teises küljes ümarate roovlattidega. Võimalik, et selle põhjus on samuti mingi varasem tormikahjustus ja taastamistöde käigus polnud võimalik või otstarbekas enam täies mahus ümarat roovlatti kasutada. Katus tundub olema üldjoontes vettupidav, kuigi aidahoone vasakpoolsel osas on seespool näha ka mõningaid läbijooksu

kohti, mida tuleks täiendavalt kontrollida. Kuna hoone vahetus läheduses paikneb kõrgeid puid, siis on katus suures osas sammaldunud ja vajaks samuti hooldamist.

78. Aidahoone katusekonstruktsioon

Aidahoone põrandad on samuti erineva viimistlusega. Vasakpoolse aidaosa põrandat katab lai laudis (ill 79), mis on väga heas seisukorras, keskmise osa põrand on ehitatud maakividest (ill 80) ning parempoolse osa põrand on samuti laudadest (ill 81), aga millel on märksa suuremad kulumise jäljed võrreldes vasakpoolse osa põrandaga, mis jällegi viitaks sellele, et hoone parempoolne osa on kõige vanem. Samas täidavad kõik põrandad jätkuvalt oma eesmärgi ja on kasutuskõlblikud veel pikki aastaid.

79. Vasakpoolse osa põrandalaudis

80. Keskmise osa maakividest põrand

81. Parempoolse osa laudpõrand

Vasakpoolne aidahoone osa on olnud oma kasutusfunktsioonilt tõenäoliselt perenaise käsitöö ruumiks (ill 82). Hoone keskmine osa on olnud tööriistade, vankrite jms hoiuruum (ill 83) ning parempoolset osa on eeldatavalt kasutatud täiendava abiruumina (ill 84). Samas on hoone parempoolne osa just kõige autentsema välimuse ja suurima väärtusega oma ilusate ümarpalk seinte ja laega, mida ei ole õnneks täiendavate kattematerjalide ja laudisega kaetud.

82. Vasakpoolne aida osa

83. Keskmine aida osa

84. Parempoolne aida osa

Märkimist väärib ka aidahoonete säilinud algne lukustus ja võtmed (ill 85), mis on tänaseni täiesti töökorras ja toimivad.

85. Aidahoonete võtmed

AIT (3)

Ehitisregistri kood: 120761347³

Ehitisealune pind: 62,5m²

Kõrgus: 4,1m

Pikkus: 12,5m

Laius: 5m

Ait (ill 86), asendiplaanil tähistusega nr 3, on ehitisregistri andmetel ehitatud ja kasutusele võetud 1904 aastal.

86. Vaade aidahoonele

Aidahoone koosneb kahest osast – vasakpoolsest ja parempoolsest. Hoone fassaadilt leitavate aastarvude järgi on aga vasak pool ehitatud 1890 aastal (ill 87) ja parem pool aastal 1902 (ill 88). See aidahoone on olnud põhiliselt peremehe kasutuses, kes hoidis siin erinevaid tööriistu ja muid igapäevaseid väiksemaid töövahendeid.

87. Vasakpoolne aida osa

88. Parempoolne aida osa

Vundament koosneb üksikutest maakividest, mis on laotud üksteise kõrvale ja millele on toetatud aidahoone palkkonstruktsioon. Seinad on aidahoone tahumata ümarpalgist, mis on omavahel ühendatud järsknurk ühendusega, aga kohati satub sekka ka tahutud palki. Kuna hoone on maapinnast kõrgemal, siis alumine palkkonstruktsioon on hästi säilinud, aga mõned suurte puude läheduses olevad seinapalgid vajaksid siiski plommimist või koguni vahetamist (ill 89). Samuti on palkkonstruktsioonil ka kahjuritest tingitud kahjustusi (ill 90), aga visuaalse vaatluse põhjal ei nõrgesta need hoone terviklikku püsivust.

89. Aidahoone kahjustatud välised seinapalgid

90. Niiskuse ja kahjurite poolt tekitatud kahjustused

Suurem probleem on hoone katusega. Hoone kõrval kasvavad tänaseni ja on kasvanud ka varem mitmed suured puud, millest mõnede oksad on tormiga murdunud ja hoone katust seeläbi kahjustanud. Ka käesoleval hetkel on üks murdunud suur puu oks aida katusele kukkunud ja lõhkunud katuse (ill 91).

91. Aida katusele kukkunud suur puu oks

Murdunud oks tuleks katusele kiirelt eemaldada ja katus parandada. Katus on saanud kannatada tõenäoliselt ka juba varasemalt, millele viitavad üle ühe asendatud sarikad hoone põhjaküljel, kus ümarpalk sarikas vaheldub puitprussiga (ill 92) ja ka eterniitkatte alla jääv konstruktsioon (ill 93). Kuna poolel hoonel on eterniidi alla jäetud laastud, siis eeldatavasti oli see algselt nii terve hoone ulatuses, aga hilisemate parandustööde käigus on laastukatus poole katuse ulatuses hävinenud. Katusekandjad on sarnaselt teisele aidahoonele ümarpalk sarikad, mis on osaliselt asendatud ka puitprussidega. Sarikad on ühendatud omavahel pennidega. Nimetatud konstruktsioon on ühendatud puidust punnliidetega.

92. Ümarpalk ja nelikantprussidest sarikad

93. Vaade aida katusekonstruktsioonile

Kuna läbi katuse on palju vihmavett aidahoonesse sisse sadanud ja kahjustanud seeläbi vahelae laudist (ill 94) ja ka aamtalasid (ill 95), siis on on aidahoone tegelikult väga halvas seisukorras, kuna seisab püsti vaid tänu ajutistele tugedele. Kui toed eemaldada, kukuksid pehkinud aamtalad ja vahelagi tõenäoliselt õige pea sisse. Sellest tulenevalt on selle hoone peamine prioriteet katuse parandamine ja kahjustustega konstruktsiooni väljavahetamine, et tagada hoone säilimine.

94.Katuse ajutine toestamine

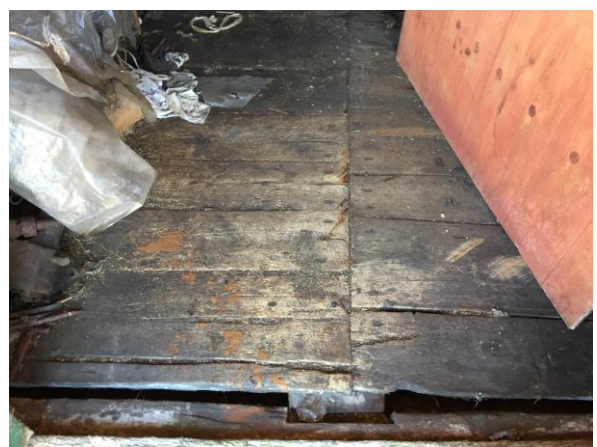

95.Katuse ajutine toestamine aamtala kõrval

Põrandad on mõlemas aida osas lauast ja on ukse ees küll rohkem kulunud, aga üldiselt siiski rahuldavas seisukorras (ill 96 ja ill 97)

96.Vasakpoolse osa laudpõrand

97.Parempoolse osa laudpõrand

VÄLIKÖÖK

Väliköök (ill 98) on tähistatud asendiplaanil numbriga 4. Väliköögi ehitusaasta ei ole teada, aga ehituskonstruksioonid viitavad siiski samaaegsele ehitusajale, nagu on ülejäänud hooned ehk ca 1900 aasta paiku. Vundamendiks on maakivid, millele on ehitatud ca 1,8m kõrgused paekivist ja maakivist müürid. Laotud seintele toetub omakorda katusekonstruktsioon – ümarpalgist sarikad, ümarpalgist roovitus (ill 99). Roovi peale on paigaldatud puitlauad vihmavee voolu suunaga, mis vihjab sellele, et algselt ei olnud väliköögil eterniitkatus, vaid oli laudkatus ja eterniit on katusele paigaldatud hiljem. Kuna väliköögi vahetus läheduses kasvavad suured puud, siis on katus väga sammaldunud (ill 100). Katus tuleks samblast puhastada ja samuti tuleks taastada puidust korsten, mis on selle hoone üks väärtuslikke detaile. Välisfassaadi kivivuugid on tühjad ja tuleks täiendavalt lubimördiga täita.

98. Vaade väliköögile väljast

99. Väliköök seestvaates

100. Väliköögi sammaldunud katus

SAUN

Ehitisregistri kood: 120761355 ³

Ehitisealune pind: 33m²

Kõrgus: 3,8m

Pikkus: 7,5m

Laius: 4,4m

Vastavalt ehitisregistri andmetele on saun (ill 101) võetud kasutusele aastast 1955, samas sauna seinale märgitud aastaarvu järgi alles aastal 1973 (ill 102). Võimalik, et viimane aastaarv tähistab ka mingisugust ümberehitust, mille kohta täpsemad andmed puuduvad.

101.Saun

102.Sauna üks võimalik ehitusaasta

Saun on ehitatud paekivi vundamendile. Välisseinad on laotud puhta vuugiga silikaattellistest. Naabritega vesteldes selgus, et varasemalt on tormiga kukkunud ka üks suur puu sauna katusele, mis on tõenäoliselt põhjustanud ka mitmeid pragusid fassaadil (ill 103 ja ill 104).

103.Pragunenud sauna fassaad

104.Pragunenud sauna fassaad

Tekkinud praod tuleks täita, et niiskus ja miinuskraaadid fassaadile rohkem kahjustusi ei tekitaks.

Sauna katus on ehitatud ristküliku kujulistest sarikatest, millel jookseb laudadest roovitus. Katusekatteks on eterniitplaadid. Servalauad ja roovituse otsad on osaliselt niiskuskahjustustega ja vajaksid asendamist. Saunas on kaks ruumi: eesruum pesemiseks ja leiliruum. Eesruumi põrand on betoneeritud (ill 105). Betoonpõrand on küll pragunenud, aga täidab oma eesmärgi. Leiliruumi põrandat katab puitlaudis (ill 106), mis toetub otse pinnasele. Lauad on mädanenud ja tuleks välja vahetada.

105. Pesuruumi põrand

106. Leiliruumi põrand

Sauna pesuruumil on kuue ruuduga ühekordne aken (ill 107) ja leiliruumil on nelja ruuduga topeltaknad (ill 108).

107. Pesuruumi aken

108. Leiliruumi aken

Korsten on saanud katusele kukkunud puude tõttu kannatada ja on naabrite sõnade kohaselt osaliselt ka lagunenenud ning lühem oma esialgsest kõrgusest.

Saunal on kaks ust – välisuks (ill 109) ja leiliruumi uks (ill 110), mis on mõlemad heas seisukorras vertikaallaudadest uksed.

109.Sauna välisuks

110.Leiliruumi uks

Sauna vahetus läheduses kasvavad suured puud, mille sauna kohale ulatuvaid oksa oleks mõistlik piirata, et tagada sauna pikaajalisem säilimine.

LAUT

Ehitisregistri kood: 120761352 ³

Ehitisealune pind: 226m²

Kõrgus: 7,2m

Pikkus: 20m

Laius: 11,3m

Laut, asendiplaanil tähistusega nr 6, on Kundro-Altpere talukompleksi osa, aga käesoleva töö raames seda põhjalikumalt ei uuritud, kuna see on kasutuses kolmanda isiku poolt ja hoonele

puudus ligipääs. Kui algselt peeti loomi rehielamu lauda osas, siis tõenäoliselt alates 1912 aastast, kui valmis uus ja suur laudahoone, jäi ka rehielamu laudaosa kasutus väiksemaks.

KUUR

Talukompleksi juurde kuulub veel puukuur, mis asub väliköögi ja peremehe aidahoone vahelisel alal (ill 111). Konkreetne ehitusaasta pole teada. Kuur on ehitatud vertikaalsest vahedega laudisest. Kuuri kandekonstruktsioon on toetatud maakividele. Kandva konstruktsiooni moodustavad ümarpalgid. Katus on ühepoolse kaldega (ill 112).

111.Puukuur

112.Kuuri katusekandjad

KAEV

Sauna ja väliköögi vahelisel alal on säilinud väga ehedana vinnkaev ehk kooguga kaev (ill 113), mis on tõenäoliselt samuti pärit juba 20.sajandi algusest. Kaevu siseosa on laotud maakividest (ill 114) ja maapealne osa on ehitatud puitlaudisest ning on pealt luugiga suletav. Kaev on kasutatav oma algupärasel moel ja on hästi säilinud.

113.Vinnkaev vaadatuna rehielamu poolt

114.Kaevu maakividest siseosa

KUIVKÄIMLA

Kuivkäimla asub rehielamu ja aidahoone (asendiplaanil tähistusega nr 2) vahelisel alal aidahoone põhjaküljel. Seinad on ehitatud vertikaalsest laudisest ja katus kaetud eterniidist plaatidega (ill 115 ja ill 116).

115. Vaade kuivkäimlale väljast

116. Vaade kuivkäimlale seest

AED ja HALJASTUS

Kuna talukompleksis pole viimased poolteist aastat elatud, siis on aed hooldamata, õunapuud sammaldunud, palju murdunud puid ja oksa, mis vajaksid koristamist. Mõned vaated praegusele olukorrale (ill 117, ill 118, ill 119 ja ill 120)

117. Vaade õunapuuaiale

118. Vaade õunapuuaiale

119. Murdunud puu kaevu kõrval

120. Murdunud puu väliköögi kõrval

Aed tuleks korrastada, kõik murdunud puud ja maha kukkunud oksad koristada. Puid, mis asuvad hoonetele väga lähedal, tuleks piirata, et tugeva tuule ja tormiga oleks väiksem oht kahjustada olemasolevaid hooneid. Naabritega vesteldes toodi nimelt välja seda, et hooned on saanud erinevaid kahjustusi just seetõttu, et suured puud on tormiga lõhkunud hoonete katuseid. Soovituslik oleks selle riski maandamiseks hoonetele ohtlikud puud likvideerida või neid vajalikus mahus piirata. Õunapuuaiast, krundi põhjaküljel, leidis ka veel suitsuahi (ill 121), mis on tõenäoliselt hilisem ehitis, aga mis tundub olema täiesti kasutuskõlbulik.

121. Suitsuahi krundi põhjapoolsel küljel

KOKKUVÕTE

Kundro-Altpere talukompleks on tervikuna rahuldavas seisukorras, aga väikese rehealuse, rehielamu juurde kuuluva lauda ning väiksema aidahoone tehniline seisukord on kriitiline ja vajaks hoonete säilimise eesmärgil kohest tegutsemist. Katused tuleb veekindlaks saada, aamtalad ja vahelagede konstruktsioon tervikuna tuleb kandma saada ning välja vajunud seinad tuleb uuesti sirgeks rihtida ning konstruktsioonid jäigastada. Alles peale nimetatud tegevuste teostamist saab tähelepanu pöörata hoone üldise tehnilise seisukorra parendamisele. Kui avariilisi olukordi ei likvideerita, siis võib see viia tagajärgedeni, mis hävitab üle 100 aastase ajalooga talukompleksi väärtuse, kuna tõenäoliselt kanduvad sarnased probleemid õige pea edasi täna veel heas seisukorras olevatesse hoone osadesse. Kui kõiki eelpool nimetatud parendustöid ei ole võimalik koheselt täies mahus ette võtta, siis tuleks vähemalt olemasolev olukord kontrolli alla saada, et oleks takistatud probleemide süvenemine ja levimine hoone teistesse osadesse. Ennetava tegevusena tuleks üle vaadata hoonet ümbritsev kõrghaljastus, mida tuleks mõistlikus piires kärpida, et hoida ära tugevama tuule korral murduvate okste tõttu täiendavate katusekahjustuste tekkimine.

Kui avariilised olukorrad saavad kontrolli alla ja plaanitakse teha täiendavaid parendustöid, siis tuleks neid teostada selliselt, et säiliks talukompleksi algupärane väljanägemine nii seest kui ka väljast – tuleb kasutada algseid materjale ja töövõtteid.

Talukompleksi säilimisele aitaks kaasa ka uute omanike leidmine, kes siis pidevalt taluhoone ja seda ümbritseva korras hoiaksid ning avariiliste olukordade tekkimisel koheselt reageeriksid – nii on võimalik seda ajalugu ja neid väärtusi säilitada, mida Kundro-Altpere talukompleks endas hoiab.

KASUTATUD KIRJANDUS JA TEISED ALLIKMATERJALID

1. Padise Vallavalitsuse koduleht, 11.05.2017.

http://www.padise.ee/uudised-ja-teated/-/asset_publisher/dxqV8H4OsEl1/content/padise-vallavalitsus-muub-avalikul-enampakkumisel-audevalja-kula-kundro-altpere-kinnistu

2. Maa-ameti geoportaal, 11.05.2017.

https://xgis.maaamet.ee/maps/XGis?app_id=UU82A&user_id=at&LANG=1&WIDTH=1248&HEIGHT=785&zlevel=10,504706.32171875,6560473.6354688&setlegend=UUKAT1_82=1,FUUKAT102_82=0,FUUKAT103_82=1

3. Ehitisregister, 11.05.2017.

www.ehr.ee

4. Rehielamus säilinud dokumendid.